

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ЯК РЕСУРСУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
04 квітня 2025 року**

ОДЕСА

УДК: 159.953:37.015.3:005.963

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

Соловейчук Олена Максимівна – фахівець Південноукраїнського центру професійного розвитку керівників та фахівців соціономічної сфери.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №14 від 24 квітня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Осіпова Тетяна Юріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Університету Ушинського

Розвиток креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості: психолого-педагогічні аспекти: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса : Університет Ушинського, 2025. 511 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку креативного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку креативності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

пов'язаних з обґрунтуванням навантаження, які забезпечують стабільне здоров'я, корекцію недоліків фігури та гармонійний розвиток рухових якостей з урахуванням їх індивідуальних морфологічних особливостей клієнтів, а саме типу тілобудову, мотивацію до занять, функціональний стан та організаційних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Chodzko-Zajko W.J., Proctor D.N., Fiatarone Singh M.A., Wilson D.M., Long B. Physical activity and exercise for older adults. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 2009. Vol. 41, No. 7. P. 1510-1530.
2. Fonsush-Geider A., Powell J.F., Marash V.Z. The impact of an intensive training program on improving physical fitness in middle-aged women. *International Journal of Sports Medicine*, 2020. Vol. 41, No. 6. P. 423-430.
3. Fragala M.S., Cadore E.L., Dorgo S., Jackson R.R. Resistance training for older adults: position statement. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 2019. Vol. 33, No. 8. P. 2019-2052.
4. Nascento M.A., Martins A.F., Schwartz G.R., Hora D.R., Fernandez P.L. Familiarization and reliability of one-repetition maximum strength testing in older women. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 2013. Vol. 27, No. 6. P. 1636-1642.
5. Stanislavchik K., Nalepka S., Prozorova V. Free weight training and its effectiveness in enhancing physical performance in older women. *Aging and Health*, 2022. Vol. 4, No. 3. P. 215-222.

БУРДЯК Віра Іванівна

КРЕАТИВНІСТЬ ЯК АТРИБУТ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Сучасний світ, в якому швидкоплинні зміни стають дійсними нормами, вимагає від освітнього процесу не лише адаптації до нових реалій, але й їх суттєвого переосмислення. Чинна парадигма постмодернізму вносить унікальні виклики у сферу освіти, примушуючи нас переглянути традиційні уявлення про процес навчання та його цілі. Важливо зрозуміти, як саме еволюціонує освітній процес у контексті постмодернізму, що є актуальним, які рефлексії надають освіті нового сприйняття. Доволі значимою, в плані актуальності сучасного освітнього процесу, виступає креативність як атрибут особистості студента. Адже швидкі технологічні зміни і глобалізація формують нові вимоги до освіти, вимагаючи адаптивності й гнучкості; вносять виклики до усталених уявлень про навчання і виховання; пропонують розмаїття перспектив у постмодерністському світогляді; ставлять під сумнів універсальність та об'єктивність знань, що вимагає перегляду традиційних підходів до навчання; індивідуалізація й диференціація стають ключовими аспектами, оскільки різноманітність методів

навчання потребує мінливості та врахування підходів. Креативність у навчанні, виявлення запитів кожного студента, стимулювання його унікальних здібностей є необхідністю при забезпеченні ефективності освітнього процесу.

У світовій спільноті ХХІ ст. креативність вважається найціннішим результатом навчання. Креативність можна представити як мислення вищого порядку, що ґрунтується на складному постформальному мисленні, пов'язаному зі створенням нових і цінних ідей [5]. Мисленеві навички вищого рівня притаманні професійному та стратегічному мисленню, які включають критичне, творче та метакогнітивне мислення, відоме як глибоке навчання [1]. Розвиток креативності важливий для досягнення ефективного та високого рівня навчання.

Попри вказану потребу розвитку креативності у студентів, в робочих і навчальних програмах ЗВО спостерігається загальна тенденція до відтворення моделей викладання, навчання та обмеження пошуку процедур навчання креативності, що передбачає незначний розвиток креативності у студентів, зазвичай з переважанням репродуктивного навчання [10].

Втім, творчість завжди притаманна розвитку людини й особистості. Вона починає розвиватися вже в перші роки навчання у школі, згодом цей процес продовжується при навчанні у закладі вищої освіти, зростає разом з отриманням досвіду, в тій мірі, в якій цьому сприяє діяльність викладачів. Отже, креативність – важлива компетентність і науковці дійшли висновку, що її слід обов'язково враховувати при формуванні навчального плану.

Західні науковці сформували концепцію та психологічний конструкт творчості. Вони вважають, що креативність – не просто ще одна з навичок, а швидше складний процес людської суб'єктивності, який ґрунтується на наборі психологічних ресурсів, що регулюють поведінку людини. Нині дослідники розширили концепцію творчості, визнали, що творча діяльність є динамічним і неперервним процесом і навіть спільною частиною ширшого соціального контексту [4]. Проаналізувавши праці науковців щодо креативності, М. Родес визначив це поняття як результат, процес, конструкт, що знаходиться під впливом контексту, і як особистісну рису людської природи [7]. Тож, хоч єдина дефініція «креативність» відсутня, але загально прийнято розуміти її як здатність створювати творчі продукти. Творчий продукт, у свою чергу, визначається як щось нове, оригінальне та відповідне чи цінне в певному контексті [4].

Які ж риси потрібно розвивати у студентів для посилення їх креативності, і на що слід спрямовувати увагу викладача в роботі зі студентами? У кінці ХХ ст. відомий психолог США Д. МакКіннон представив результати досліджень когнітивної психології та творчої особистості [6]. Він оцінив особистісні риси спеціалістів з різних галузей діяльності, які створили креативні продукти (архітектори, письменники тощо) і виявив, що творчій особистості властиві: висока внутрішня мотивація при вирішенні проблем, саме внутрішня, а не зовнішня; безпека та впевненість, відсутність переживань, що про них думають інші; розвинені якості соціального успіху – врівноваженість, спонтанність та

впевненість у своїх соціальних зв'язках, хоча самі вони не дуже комунікабельні; вони не свідомо конформістські, але дійсно незалежні; віддають перевагу естетичним і теоретичним цінностям, шукають істину і красу; надають перевагу інтуїтивному сприйняттю, що є результатом певної гнучкості та відкритості до набуття нового досвіду; мають схильність до складного та асиметричного. Науковець також наголосив, що дві третини учасників дослідження були інтровертами, але доказів того, що інтроверти більш креативні, ніж екстраверти, він не знайшов. Д. МакКіннон оцінив творчі особистості за певними психічними рисами (згідно з їх психічним здоров'ям) вище середнього балу в загальній популяції; вказав, що у них є достатньо сили та розумового контролю, щоб продуктивно та творчо виражати себе. Тож, викладачу слід під час занять та у розмовах зі студентами наголошувати на ці риси і заохочувати їх розвивати.

Іспанський психолог Г. Сампаскуаль, досліджуючи творчу особистість, теж виявив ряд рис, які характерні для креативних людей [8]: потік ідей і гнучкість думки; нетрадиційне мислення (особистість використовує незвичні способи і нетрадиційні стратегії, щоб втілити в життя думки і пов'язані з ними ідеї для вирішення проблеми); незалежність і самостійність (високий ступінь самостійності, незалежності, впевненості, аж до автономності); самодисципліна, самоконтроль, наполегливість (відповідальність за власні дії, високий ступінь сили та наполегливості для успішного завершення розпочатої справи); висока мотивація досягнення (не задоволені своїми ідеями/ проєктами, вважають, що можуть їх покращити); толерантність до двозначності (більш здатні, ніж інші люди виконувати роботу за відсутності певних вимог); надають перевагу складнішим завданням та інформації; мають доволі сильне почуття гумору.

Дослідження іспанських науковців Х.Р. Фернандеса-Діаса, Ф. Лямаса-Салгуєро та М. Гутьєрреса-Ортеги в 2019 р. [2] і М.В. Флорес Міранди в 2020 р. [3] виявили такі ж чи схожі особистісні риси у креативних людей: обізнаність і поінформованість; гнучкість думки; оригінальність ідей; велика кількість ідей і легкість їх продукування. Крім того, креативним особистостям властиві чотири основні чинники творчого потенціалу: афект, пізнання, бажання та емпатія.

Вважаємо, що викладачі мають сприяти розвитку креативності у студентів, акцентувати на ній увагу, підтримувати їх нові ідеї, позитивно їх оцінювати тощо. Це необхідно всім, і тим, хто опановує апріорі творчу професію, і тим, чию професію важко назвати творчою. Якщо комусь здається, що креативність – це не про нього, то слід почати сприймати її (креативність) як навичку, а не вроджений талант, адже креативними не народжуються, а стають.

На рівень креативності дуже впливає оточення – команда і цінності групи/спільноти; їй сприяють: зрозумілі й прозорі цілі; довіра; право на помилки і вміння сприймати їх як цінний досвід; готовність зрозуміти погляди інших, протилежні вашим; відсутність стресу чи вміння його подолати; відкритість новому досвіду, готовність змінитися; принцип «так, і» замість «так, але».

Але є речі, які не сприяють розвитку креативності, а навпаки – стримують: рівень культури студентської групи, що викликає постійний стрес; некоректний зворотний зв'язок; критика і недовіра; перекладання відповідальності на більш креативну людину (викладача/ креативну «зірку»). У цій ситуації доцільно «відсторонитися», а можливо навіть мінімізувати спілкування з такими особистостями.

Креативність – варто сприймати як можливість створювати нове з нічого; виявити цю можливість і зуміти її розвинути. Щоб виховати в собі такі якості, доцільно започаткувати низку кроків і постійно їх виконувати: завести блокнот для «шалених» ідей; багато читати; вивчати нове: місця, культури, дисципліни; шукати нові способи вирішення щоденних завдань; постійно ставити перед собою питання: «що відбудеться, якщо...», «що вийде, якщо...», «а чому саме так?»; дозволити собі творити і помилятися; вивільнити час для інновацій.

Таким чином, людське мислення різноманітне, складне, багатогранне і вимагає координації багатьох когнітивних процесів. Варто розвивати навички мислення вищого рівня, найбільш ефективні у процесах викладання та навчання: критичного, творчого та метакогнітивного мислення. Традиційно в освіті більше уваги приділяли розвитку навичок критичного, аналітичного чи формального мислення, а процеси творчого мислення залишалися поза увагою. Творчість – складна й багатовимірна конструкція, що ускладнює її точне та консенсусне визначення. Різні підходи до вивчення креативності взаємно її доповнюють.

Вважаємо, що креативність, творчі навички слід розвивати у всіх можливих контекстах, зважаючи на особистісні риси всіх і кожного студента, щоб вони могли створювати творчі продукти. Основними показниками творчого потенціалу є процеси творчого мислення, прийнятні для вирішення проблем у навчальній програмі, і ті, що включають дивергентне мислення для генерації ідей. Креативність як атрибут особистості студента – це питання вибору і звички. Чим більше студент вправляється і шукає незвичне у стандартному, тим більш гнучким стає його мислення, частіше приходять нові нестандартні ідеї.

Список використаних джерел:

1. Ріпа І. Метапізнання – мислення про мислення. URL: <https://pg-group.online/metapiznannya/>
2. Fernández-Díaz, J.R., Llamas-Salguero, F. & Gutiérrez-Ortega, M. (2019). Creatividad: Revisión del concepto. REIDOCREA, 8. Pp. 467-483.
3. Flores Miranda, M.B. (2020). Un modelo componencial para el desarrollo del potencial creativo. La integración sistémica de los componentes principales resultantes del análisis factorial de los atributos de la creatividad. Universitat Politècnica de València. URL: <https://doi.org/10.4995/Thesis/10251/149386>.
4. Kim, K.H., Cramond, B. & Van Tassel-Baska, J. (2010) The Relationship between Creativity and Intelligence. In: J.C. Kaufman & R.J. Sternberg (Eds.). The Cambridge Handbook of Creativity. NY: Cambridge University Press. Pp. 395-412.

5. Larraz, N., Antonanzas, J.L. & Cuevas, J. (2020). Creativity Skills in Undergraduate Primary Education Students. OPPIS 2019. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences. DOI: 10.15405/epsbs. 2020.05.11.
6. Mackinnon, D.W. (1976). The creative individual: his understanding from the research. *Creative Innovation*, 2. Pp. 5-21.
7. Rhodes, M. (1961). An Analysis of Creativity. *The Phi Delta Kappan. Journal Information*, Vol. 42, No 7, Pp. 305-310. URL: <https://www.jstor.org/stable/20342603>
8. Sampascual, G. (2007). El pensamiento creativo. In: G. Sampascual. *Psicologia de la educación*. Madrid: UNED. Vol. 2. Pp. 84-122.
9. Van der Zanden, P.J., Meijer, A.C. & Beghetto, R.A. (2020). A Review Study about Creativity in Adolescence: Where is the Social Context? *Thinking Skill and Creativity*, 100702. URL: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2020.100702>.
10. Zambrano, N.I. (2019). El desarrollo de la creatividad en estudiantes universitarios. *Revista Conrado*, 15 (67), Pp. 355-359.

ВАШУЛЕНКО Микола Самійлович

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБГРУНТУВАННЯ ПОБУДОВИ СУЧАСНОГО ПОЧАТКОВОГО КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасна початкова освіта розглядається крізь призму соціальних, педагогічних і психологічних завдань, що постають перед закладами загальної середньої освіти відповідно до Державного стандарту початкової освіти (2018) та результатів упровадження реформи Нової української школи. Особливо помітні зміни відбуваються в системі шкільної мовної освіти, що безпосередньо впливає на початковий етап навчання. Початкова школа виконує функцію фундаменту, на якому будується всебічний розвиток учнів, формуються навички правильного, усвідомленого, виразного читання, лічби, грамотного письма, а також культура усного і писемного мовлення, спілкування та поведінки. Відтак звертаємо увагу під час підготовки майбутніх учителів початкових класів на розвиток ще й особистісних якостей, що становить формування інноваційного потенціалу особистості під час викладання початкового курсу української мови, в якому взаємодіють два компоненти: мовленнєвий розвиток та мовна освіта.

Для реалізації мети мовно-літературної освітньої галузі в початковій освіті здійснюється поступове корегування й упроваджуються значні зміни в підході до побудови навчальних предметів, запроваджуються нові методи засвоєння знань, переглядається структура навчальної діяльності, зокрема вивчення української мови, що відіграє ключову роль у навчанні й розвитку учнів. Дослідження показують, що учні, які добре читають і пишуть, легше засвоюють інші предмети, успішніше опановують середню освіту і швидше здобувають професійні навички. Водночас слабка підготовка з української мови є однією з

BULGAKOVA Olena The Influence Of Emotions On The Development Of Creativity In Students	58
БУДЯЧЕНКО Владислав Сергійович, ТОДОРОВА Валентина Георгіївна Удосконалення фізичної та функціональної підготовленості жінок 40-50 років на основі використання індивідуалізованих засобів фітнес-тренінгу	61
БУРДЯК Віра Іванівна Креативність як атрибут особистості студента	63
ВАШУЛЕНКО Микола Самійлович Теоретичні засади обґрунтування побудови сучасного початкового курсу української мови	67
ВІЦУКАЄВА Катерина Михайлівна Деякі аспекти розвитку креативності майбутніх соціальних працівників	70
ГАЛІЦАН Ольга Анатоліївна Педагогічна креативність у сучасному освітньому дискурсі	72
ГАСЮК Ігор Леонідович Методичні прийоми креативного мислення в процесі розробки управлінського рішення на етапі цілепокладання	74
ГЕРАСИМОВА Інна Володимирівна Вплив креативності на рівень досягнень особистості	78
ГЕРАСИМОВА Наталія Євгеніївна Творчість як показник креативності особистості	81
ГИНДА Оксана Миколаївна Креативне мислення в діяльності військового керівника	84
ГНЕЗДІЛОВА Кіра Миколаївна Розвиток креативності педагога як засіб подолання невизначеності	86
HORLOVA Olena Kairodynamics Of The Creative Process	89
ГРИГОР'ЄВА Світлана Вікторівна Розвиток творчого потенціалу через усвідомлення багатоваріантності мислення в освітньому процесі	91
ГРОШОВЕНКО Ольга Петрівна Розвиток творчого мислення майбутнього вчителя початкової школи засобами інноваційних технологій	95
ГУМЕНЮК Ярослав Олександрович Роль розвитку креативності в контексті вивчення фундаментальних дисциплін	97
ДАРМАНСЬКА Ірина Миколаївна Креативне мислення в системі правової підготовки майбутніх педагогів	99
ДАШКОВА Вікторія Вікторівна Розвиток креативного мислення іноземних студентів на заняттях української мови як іноземної	103
ДЕЛІЧЕБАН Людмила Васиївна Креативність у фізичному вихованні	109
ДЕРЕВ'ЯНКО Сергій Миронович, МАТВІЄНКІВ Світлана Миколаївна Формування у здобувачів аналітико-прогностичних знань і вмінь дослідження політичних процесів засобами креативного мислення	111
ДІХТЯРЕНКО Станіслава Вадимівна Розвиток креативності у дітей дошкільного віку в процесі експериментально-дослідницької діяльності	114